

«Αγαπώ υπερβολικά τη χώρα μου, για να είμαι εθνικιστής¹»

Μέρος 2^ο

«Ο “πατριωτισμός”», λοιπόν, «είναι το τελευταίο καταφύγιο των παλιανθρώπων²», αφού «πολλοί παλιάνθρωποι προσπαθούν να καλύψουν τις βρώμικες πράξεις τους με την αφοσίωσή τους στα συμφέροντα της θρησκείας ή με την αυστηρή ηθική τους ή με την αγάπη τους για την πατρίδα³»

Εκτός των άλλων, οι εμφορούμενοι από εθνικιστικές-ολοκληρωτικές αντιλήψεις είναι εχθροί του πολιτικού πλουραλισμού, εχθροί των δημοκρατικών ιδεωδών. Όχι μόνο δεν ανέχονται τη μειοψηφία, αλλά είναι έτοιμοι ανά πάσα στιγμή να την κατασπαράξουν. Κατασκευάζουν εχθρούς μυθικούς και σπέρνουν μίσος. Η επιστράτευση του μίσους σφυρηλατεί την εθνική ενότητα ενάντια στο μυθικό εχθρό – για τον υπερεθνικιστή-ψευτοπατριώτη πάντα κάποιος φταίει για την κακοδαιμονία του έθνους είτε είναι αλλόθρησκος είτε δημοκράτης είτε μετανάστης, πρόσφυγας κτλ – αλλά και την ενότητα της πλειοψηφίας ενάντια στη μειοψηφία, κυρίως μέσω της επίκλησης του ένδοξου και εν πολλοίς μυθοποιημένου ιστορικού παρελθόντος. Γι’ αυτό και σε κάθε ευκαιρία εκμεταλλεύονται με μεγάλη ευκολία ιστορικές εκκρεμότητες με γειτονικούς λαούς, όπως και τις πολιτισμικές διαφορές. Διαφορές που μεγεθύνουν ή και ανακαλύπτουν, όταν δεν υπάρχουν, έτσι ώστε να τις επικαλεστούν, για να καταδείξουν την ανωτερότητα της δικής τους φυλής ή έθνους έναντι των υπολοίπων και να προσπαθήσουν να την επιβάλουν. Σύμφωνα, μάλιστα, με τον Μπέρναρντ Σω⁴ «“πατριωτισμός” είναι η πεποίθηση πως αυτή η χώρα είναι ανώτερη από όλες τις άλλες, επειδή γεννήθηκες εσύ σ’ αυτήν!». «**Είναι**», όμως, «**κρίμα που για να είσαι καλός “πατριώτης” πρέπει να γίνεις εχθρός της υπόλοιπης ανθρωπότητας⁵**».

Όσον αφορά τώρα στον εθνικιστικό λόγο, τον οποίο υιοθετούν αγύρτες λαϊκιστές πολιτικοί, αλλά και απαίδευτοι χωρίς δημοκρατική συνείδηση πολίτες, δεν απευθύνεται στη λογική αλλά στο συναίσθημα, και, κυρίως, στα συναισθήματα του πάθους, της οργής, του φόβου. Απευθύνεται στις ευαίσθητες ασυνείδητες χορδές των ανθρώπων που θέλγονται από τον υπεραπλουστευτικό-συνθηματικό εθνικιστικό λόγο – δεν απαιτεί, άλλωστε, ιδιαίτερη μόρφωση και πολύ σκέψη – ο οποίος ευχαριστεί, αφού ο πολίτης ακούει όχι αυτά που πρέπει παρά αυτά που θέλει ν’ ακούσει, αλλά και εξυψώνει, αφού ο λαός, η μάζα αισθάνεται πως συμμετέχει σε κάτι ιδιαιτέρως σημαντικό. Ο σοβινιστικός αυτός λόγος καθίσταται, μάλιστα, ιδανικός στο να καλλιεργεί και να επιβάλλει κλίμα φόβου στους σκεπτόμενους και στους αντιφρονούντες. Απώτερος στόχος του η τυφλή υπακοή και υποταγή, η άνευ όρων «νομιμοφροσύνη», η παράλογη προσήλωση του ατόμου στις εθνικιστικές αρχές.

¹ Αλμπέρ Καμύ, Γάλλος συγγραφέας και νομπελίστας

² Σάμουελ Τζόνσον, Άγγλος συγγραφέας

³ Κ. Χάιντριχ Χάινε, Γερμανός ποιητής

⁴ Μπέρναρντ Σω, Ιρλανδός συγγραφέας και νομπελίστας

⁵ Βολταίρος, Γάλλος φιλόσοφος και συγγραφέας

Παράλληλα, ο εθνικισμός κερδίζει οπαδούς μέσω της ομαδικής συγκίνησης και παράκρουσης που προκαλούν στο πλήθος οι μεγάλες συγκεντρώσεις. Συγκεντρώσεις ομαδικές στις οποίες απουσιάζει στο μαζοποιημένο πλήθος τόσο η ατομικότητα όσο και η συλλογικότητα. Αρκεί να θυμηθούμε τις τεράστιες φολκλορικές τελετουργικές συνάξεις στη ναζιστική χιτλερική Γερμανία και στη φασιστική Ιταλία του Μουσολίνι ή ακόμη παλιότερα στους πολλούς εορτασμούς της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας ή ακόμη ακόμη στις «πολιτιστικές» και αθλητικές εκδηλώσεις (βλ. «γυμναστικές επιδείξεις») την περίοδο της δικτατορίας των συνταγματαρχών στη χώρα μας.

Το χειρότερο, όμως, είναι πως η εθνικιστική ιδεολογία υπονομεύει το μέλλον μιας χώρας, αφού δηλητηριάζει τις ψυχές των νέων ανθρώπων – του αγνότερου, δυναμικότερου και δημιουργικότερου κομματιού ενός έθνους – απελευθερώνοντας τα πιο επικίνδυνα και βάρβαρα ένστικτά τους, καθιστώντας τους πειθήνια όργανά της και χρησιμοποιώντας όχι το μυαλό αλλά τη γροθιά τους...